

Na osnovu zapaženih razlika potaknuto je pitanje o standardizaciji dimenzija proizvoda, pa ovojnog materijala i odvojive ambalaže.

Po završenoj smotri, komisija je ocijenila uzorke prema njihovim organoleptičkim svojstvima. Neki rezultati ocjenjivanja i podaci o sadržini vode i masti vide se iz priloženih tabela. Nestandardni uzorci maslaca i sirevi s manje od 44% masti u suhoj tvari nijesu uneseni u ove tabele. (Analize uzoraka izvršio je Zavod za laktologiju, Poljoprivredno-šumarskog fakulteta u Zagrebu).

Razmatrajući rezultate XI. ocjenjivanja moglo se uočiti:

— da su svi uzorci sira, po vanjskom izgledu prilično dotjerani; prosječna ocjena vanjskog izgleda svih uzoraka sira je 2,70 točaka, od maksimalno mogućih 3, (90%);

— da sirevi također uglavnom zadovoljavaju po boji, konsistenciji i mirisu;

— da okus kod nekih sireva još pot-

puno ne zadovoljava; prosječna ocjena iznosi 5,93 od mogućih 8, (74%);

— da po slici na prerezu većina sireva još ne zadovoljava; prosječno su postigli 2,76 od 4 mogućih točaka, (69%).

O uzorcima maslaca može se primijetiti:

— da su uglavnom dobro izrađeni; prosječna ocjena izrade iznosi 3,40 točaka, od 4 mogućih, (85%);

— da po izgledu i konsistenciji također zadovoljavaju; samo jedan uzorak razlikovao se po boji i konsistenciji bitno od ostalih. (Bio je potpuno bijele boje, nedovoljno čist, a imao je konsistenciju sličnu salu);

— da kod maslaca još nisu dovoljno izražena svojstva okusa i mirisa — najbitnije odlike kvalitetnog maslaca. Iako je 11 uzoraka, od predloženih 13, bilo deklarirano kao maslac I. vrste (crveni omot) okus im je najčešće prazan, a miris jedva primjetljiv. Prosječna ocjena okusa iznosi svega 70%, a ocjena mirisa 68% od mogućih točaka.

MARKEŠ

Z A N A Š E S E L O

GLISTE KOD DJECE

Kod nas je vrlo malo djece, koja nisu zaražena glistama. Naročito to vrijedi za djecu na selu, gdje je mogućnost zaraze radi nehigijenskih prilika mnogo veća nego u gradu. Mnoga djeca imaju više vrsta glista. Isto tako i odrasli su veoma često zaraženi, iako mnogo rjeđe nego djeca. Prema tome glistavost je kod nas vrlo česta i proširena bolest, dapače je veoma važan socijalno-medicinski problem. Iako gliste rijetko uzrokuju smrt, one ipak teško oštećuju zdravlje, uzrok su tjelesnoj i duševnoj zaostalosti bolesnika i spremaju prikladan teren za razne druge bolesti. Kako je organizam zbog glistavosti iznemogao, poprimaju te bolesti mnogo teži tok i razvoj, te se mogu završiti i najgore.

Ima više vrsta glista, koje se mogu udomaćiti u čovječjem organizmu. Radi klimatskih, kulturnih i socijalno-higijenskih prilika u pojedinim krajevima i dijelovima svijeta sve se vrste glista ipak ne pojavljuju svugdje jednako. Kod nas ih ima nekoliko vrsti, a dvije su naročito

česte i opasne: askaride i oksiure, pa ćemo se s njima i поблиže upoznati.

Askaride su velike gliste, duge 15 do 30 i više centimetara, oblog i na krajevima zašiljenog tijela, žućkasto smeđe boje. Mužjak je manji od ženke; žive u tankom crijevu, gdje in kadšto može biti više desetaka pa i više stotina. Tako veliki broj parazita troši za svoj razvoj veliku količinu hrane; troši najviše hranjivo sokove iz hrane, koja je već djelomično rastvorena u crijevima, i to upravo bjelančevine, koje su najvažniji sastavni dio hrane. Bjelančevine su nam potrebne za obnovu i izgradnju naših stanica, tkiva i čitavog organizma, pa nestašica bjelančevina dovodi do zaštoja u razvitku tkiva i organa. To naročito teško osjećaju djeca u razvitku, koja radi glistavosti zaostaju u razvitku i rastu. Takova su djeca redovito slabokrvna, jer se i krv i krvne stanice ne mogu normalno razvijati, ako nemaju dovoljno bjelančevina. Osim toga ove gliste izlučuju i štetne otrove, koji slabe organizam i smanjuju mu otpornost protiv drugih bolesti.

Protiv ovih glista ima dobrih lijekova, tonin, ali ga treba uzimati samo po liječničkoj uputi. Svakako je mnogo bolje i korisnije spriječiti infekciju, pa ćemo o tome i nešto više reći.

Oplodena ženka askaride leže svakog dana u crijevima do 200.000 jajašaca, a u 4—5 mjeseci, koliko traje njezin život, izleže ih do 30 i više milijuna. Jajašca izlaze s izmetinama napolje, i ako izmetine odlaze u urednu kanalizaciju, od tih jajašaca nema više nikakve opasnosti. Ali ako se izmetine ostavljaju na otvorenom, u vrtu ili dvorištu, na cesti, u nehigijenskom dubrištu ili zahodu, jajašca će za nekoliko dana sazoriti i postati opasna za ljude. Dođu li kojim putem u usta neke osobe, proći će kroz jednjak i želudac do crijeva, i tamo će se dalje razvijati. Najprije se iz jajašca razvije sitan crvić, koji prodre kroz crijevnu stijenku, uđe u krvne žile, putuje krvlju u srce pa u pluća, odatle kroz dišne cijevi dolazi opet do usta i kroz jednjak opet u želudac i crijeva, sad već kao mala glistica. U crijevima glistice narastu do odrasla mužjaka ili ženke, oplode se, i sad se ponavlja sve, kako smo to gore opisali.

A kako mogu jajašca dospjeti iz izmetina u usta druge osobe? Za to ima bezbroj putova. One izmetine, koje se ostavljaju na otvorenom, s vremenom se osuše, pretvore u prašinu, jajašca ostanu mjesecima i mjesecima sposobna za daljnji razvitak, ako uzmognu doći u crijeva nove osobe. Ljudi ih prenose svojim nogama ili kolima ili ih raznosi vjetar, pa s prašinom dolaze na ceste, a odatle i u dvorišta i stanove. Djeca kod igre na ulici, u dvorištu, kod kuće često zaprljaju ruke prašinom, u kojoj ima bezbroj jajašaca, unose takove ruke u usta ili jedu neopranim rukama i eto — mogućnosti infekcije na pretek.

Na drugi način može se infekcija prenositi vodom za piće. Iz nehigijenskih zahoda i dubrišta prolaze izmetine do podzemne vode, pa tako zagađuju i inficiraju bunarsku vodu. Pogotovo to vrijedi za plitke bunare, u koje lako ulazi svaka nečistoća s površine. Naročito su opasne površinske vode, potoci, jaruge, bare i lokve, osobito ako služe za opskrbu vodom za piće. Jajašca se mogu prenositi i povrćem, naročito ondje, gdje se povrće gnoji nefermentiranim sadržajem zahodskih jama ili zalijeva zagađenom vodom. Posebno je važna domaća muña, koja igra najvažniju ulogu kod prijenosa svih crijevnih zaraza, pa tako i crijevnih glista.

Oksidure su za razliku od naprijed navedenih glista vrlo sitne, svega pol do

jednog centimetra duge, tanke poput tanog konca, bijeložućkaste, na krajevima zašiljene poput vretena. Ženka je 2 puta veća od mužjaka. Žive u debelom crijevu, odakle oplodena ženka izlazi kroz zadnje crijevo i zadržava se na koži oko čmara i u samom čmaru. Tu ženka leže jajašca, koja nisu još zrela, i njima se čovjek ne može zaraziti. Treba da prođe 36 sati, dok jajašca sazore i postanu opasna za čovjeka. Sitna glista je vrlo živahna i pomična, te izaziva nepodnosljivi svrbež, koji sili na češanje. Djeca se naročito ne mogu svladati, pa tako češući se zamažu i inficiraju prste. Ako takove prste unose u usta ili neopranim rukama jedu, unijet će u usta i svježa nezrela, ali i starija već zrela jajašca, i tako će se ponovno zaraziti. Na taj način, dok s jedne strane izlaze kroz zadnje crijevo odrasle gliste, u isto se vrijeme unose nova jajašca kroz usta, i tako se podržava infekcija mjeseci i godine. Zaprljanim prstima zagade se i igračke, knjige, olovke i drugo, i na taj način mogu i druga djeca prenijeti na se istu infekciju, ako se igraju istim igračkama ili ako se služe istim knjigama i drugim školskim potrepštinama. Rjeđe se ove gliste prenose i na druge načine, koje smo opisali kod askarida.

I ovi su paraziti veoma neugodni za djecu. Najprije im nesnosni svrbež, koji se najčešće javlja naveče i noću, ometa san i odmor, pa djeca postaju nervozna, neodmorena, neispavana, a to se nepovoljno očituje na čitavo njihovo zdravstveno stanje. Osim toga ogroman broj parazita također nepovoljno djeluje na prehranu djece, te su neishranjena, blijeda i iznemogla.

I protiv ovih glista ima dobrih lijekova, iako nisu tako uspješni kao lijekovi protiv askarida. Ali krivnja nije na samim lijekovima, nego na najčešćem načinu infekcije, naime na infekciji vlastitim rukama, vlastitim jajašcima. S jedne strane lijek istjeruje odrasle parazite, a ako se ne pazi na čistoću ruku, unošenjem zrelih jajašaca infekcija se stalno obnavlja. Zato nije čudo, što se često drži, da lijek zapravo ne koristi, jer uza sve redovito liječenje ipak parazita ne nestaje, ili se za kratko vrijeme ponovno javljaju.

Danas znamo, da je čistoća oko izlaznog crijeva najsigurniji način, kako ćemo se izliječiti. Isto tako i čistoća ruku. Ako se dijete svakog dana pere toplom vodom i sapunom; ako čmar namaže živinom mašću; ako se djetetu navuku noću gaćice, koje dobro zatvaraju, tako da ni u snu ne može zaprljati ruke kod češanja. — gliste će same od sebe za par mjeseci

nestati, jer njihov život traje svega 2—3 mjeseca, a nova infekcija je onemogućena. Potrebno je naučiti dijete, da ne stavlja prste u usta i da ne jede neopranim rukama. Bolesnik će se svakako izliječiti brže, ako usto uzima i sredstva za istjerivanje glista. Ali treba naročito istaknuti, da sama ta sredstva bez lične higijene, pranja i čistoće, ne pomažu.

Prim. dr. E. Nežić

VITAMINI

Danas se općenito smatraju vitaminima takove kemijske tvari, koje već u najmanjim količinama ravnaju životnim zbivanjima u stanicama i tkivima bića. Ove tvari, uz ostale t. zv. temeljne, moraju se nalaziti u svim prirodnim hranivima kao što su na pr. masti, bjelančevine, šećeri, soli i t. d.; inače bi ljudi i životinje oboljeli ili dapače ne bi mogli dalje živjeti. Saznanja o njihovoj važnosti po bića, stekla su se tek pred neko 50 godina, a odonda se razvila o njima čitava nauka s ogromnim brojem knjiga i članaka. Da se te tvari pronađu, omogućili su najvećim dijelom pokuši na životinjama.

Vitamine prima životinjski organizam s hranom u gotovom ili nedovršenom obliku. Imade ih velik broj, ali je svaki različitog sastava i djelovanja. Određivanje vitamina vršeno je naročito u novije vrijeme, i to u različitim živežnim namirnicama i krmivima. Mnogi su vitamini osim toga do danas proizvedeni na umjetni način.

Vitamini su u početku označivani velikoslovčanim oznakama, na pr. vitamin A, B, C i t. d., a poslije prema svom djelovanju ili prema svom sastavu. Važna

je također i njihova topljivost u različitim otapalima, t. j. jedni su topivi u mastima a drugi u vodi.

Oni sudjeluju kao važni upravljači u mijeni staničnih tvari, ali i u drugim procesima.

Do poremećenog zdravstvenog stanja odnosno bolesti doći će na životinjama naročito na mladim životinjama, ako uopće ne prime te tvari ili ako je prime u premalim količinama. No životinja može oboljeti i u onom slučaju, ako primi dovoljne količine, ali se one u probavnim organima razgrade, ili postaju nedjelotvorne ili se ne mogu upiti zbog oboljele probavne sluznice. No u takovim slučajevima bolest ne mora izbiti odmah, nego tek nakon određenog vremena, t. j. dok se ne potroše one rezerve vitamina, koje su spremljene u biću. U početku će dakle bolest nastati već u ono vrijeme, kada se u biću nalaze još makar i premale količine vitamina, t. j. nastat će t. zv. hipovitaminoza, a kad ih nestane sasvim, avitaminoza. Ove se razlikuju međusobno prema očitovanim znacima bolesti. Može se desiti i to, da istodobno nedostaje više vitamina, a tada nastaju t. zv. poliovitaminoze. Konačno, može oboljeti životinja, kada primi previše vitamina, što se srećom rjeđe zbiva, a tada nastaju t. zv. hipervitaminoze.

Razumljive se prema gore iznesenom, da se tu radi o vrlo zamršenim zbivanjima, u kojima se katkada teško snalazi i sam stručnjak.

U sljedećim člancima prikazat će neke najvažnije bolesti goveda i koza, koje nastaju zbog nestašice tih tvari, a javljaju se i kod nas.

Dr. M. ŠLEZIĆ

NAŠE MLJEKARE

DOVRŠENA IZGRADNJA ZADRUŽNE MLJEKARE U GOSPIĆU

Ovih je dana dovršena izgradnja zadružne mljekare u Gospiću. Ta će mljekara moći preraditi i do 4.000 litara mlijeka na dan. Proizvodit će sir, maslac i konzumno mlijeko.

Mljekara je smještena u zgradi bivše gospičke pivovare, koja veoma dobro odgovara za sadašnju svrhu, te je preuređena uz relativno male adaptacione troškove. Svotu od 10.000.000 dinara za podizanje ove mljekare dao je Narodni Odbor grada Zagreba u obliku dugogodišnjeg kredita. Ova će mljekara biti jedna od najbolje uređenih zadružnih mljekara ne

samo u Lici, nego i u čitavoj našoj Republici. Dakako, trebat će uložiti još sredstava, da dobije svoj konačni oblik. Da se kompletira strojevima, trebalo bi nabaviti još uređaj za nisko hlađenje, no za to momentano nema novaca. Isto tako trebalo bi izolirati sve toplovodne cijevi i parni kotao, kako bi se gubilo manje toplotne energije.

Osnivačka skupština mljekarske zadruge Gospić, zakazana je za 3. II ove godine, pa kad se osnuje i registrira, mljekara će prijeći u njene ruke. Otkup mlijeka vrši će se preko mljekarskih ogranaka na otkupnom području mljekare.

Ing. M. P.